

ŞAİR EVLENMESİ

İBRAHİM ŞİNASI

Hazırlayan
Selçuk Atay

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2156
EDEBî ESERLER: 1094

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-776-9

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NESRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Necati Tonga

Son Okuma: Sena Bedir

Kapak İllüstrasyonu: Feyza Ay

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Unifset Basım Yayın Sanayii ve Ticaret Ltd Şti
Yakuplu Mah. 194. Sok. Nu:1 / 159 3. Matbaacılar Sitesi
Beylikdüzü-İstanbul Tel: (0212) 875 37 85
Sertifika Nu: 72541

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul - 2024

İBRAHİM ŞİNASI: 1826 yılında İstanbul'un Tophane semtinde dünyaya gelen İbrahim Şinasi Efendi, ilk eğitimini mahalle mektebinde ve Tophane'deki Fevziye Mektebinde gördükten sonra Tophane Müşirliği kalemine girdi. Tanzimat'ın ilk yıllarında, Mustafa Reşit Paşa tarafından maliye eğitimi için gönderildiği Paris'ten "yeni insan"la tanışarak İstanbul'a dönen İbrahim Şinasi Efendi, devlet memurluğunun yanı sıra çeşitli yayın faaliyetlerine girişti. 1859 yılında Fransızcadan yaptığı şiir tercümelerini bir kitapta topladı. Bir yıl sonra Ağâh Efendi ile birlikte ilk özel Türk gazetesi olan *Tercüman-ı Ahval*'i, iki yıl sonra ise *Tasvir-i Efkâr* adıyla kendi gazetesini çıkardı. Aynı yıl şiirlerinden yaptığı seçmeleri kitaplaştırdı. 1865 yılında gazetesini Namık Kemal'e bırakarak Paris'e gitti. 1869 yılında yurda döndükten sonra kendisini tamamen yazı işlerine verdiyse de ilerleyen hastalığı neticesinde 1871 yılında vefat etti.

Osmanlı aydınları arasında pek çok alanda öncü olan Şinasi; ilk kez şiir tercümelerini kitaplaştırmaması, Türkçede ilk kez Batılı anlamda bir tiyatro eseri kazandırması, ilk özel Türk gazetesini kurması, sosyal planda çok farklı bir yere oturan günlük gazete yazıları gibi özellikleriyle ön plana çıkmıştır. Ancak onun asıl yeniliği şiir sanatında yaptığı görülür. Gerek *Tercüme-i Manzume* gerek *Müntehabat-ı Eşar* adlı eserleri bu yeniliğin somut adımları olarak görülmelidir. Her şeyden önce eserine bir isim vermesiyle farklılaşan şair, şiirlerinde geleneğe ne kadar az bağlı olduğunu göstermektedir. Nesirleriyle de Türk yazı dilinin sadeleşmesine büyük katkısı olan sanatkâr, yalnız devrinin değil bütün edebiyat tarihimizin en önemli şahsiyetlerindedir.

Eserleri:

Şiir: *Müntehabat-ı Eşar* (1870). **Tiyatro:** *Şair Evlenmesi* (1874). **Çeviri:** *Tercüme-i Manzume* (1870), **Derleme:** *Durub-ı Emsal-i Osmaniye* (1863). **Düzyazı:** *Müntehabat-ı Tasvir-i Efkâr* (1885).

Doç. Dr. Selçuk Atay: 1982 yılında Kırşehir’de doğdu. Lisans ve yüksek lisans eğitimini Kırıkkale Üniversitesi, doktora eğitimini ise *Tevfik Fikret: Göstergibilimsel Bir Okuma Denemesi* başlıklı çalışmasıyla Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde tamamladı. Doçentlik takdim kitabı 2021 yılında Hece Yayınları’ndan *Üstat Ekrem* adıyla yayımlandı. Yayımlanmış çeşitli kitapları ve bilimsel makaleleri bulunan Selçuk Atay, hâlen Karabük Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde bölüm başkanı olarak görev yapmakta ve Yeni Türk Edebiyatı sahasında akademik faaliyetlerini sürdürmektedir.

İbrahim Şinasi

SUNUŞ

Tek perdelik bir töre komedisi olan *Şair Evlenmesi*, Türk edebiyatının ilk telif tiyatro oyunu olarak bilinmektedir. Bu oyun vasıtasıyla Türk sanatkârı realist bir bakış açısını, halka ait olanı yine halkın ürünleriyle anlatma amacını gerçekleştirmeye başlama imkânı bulmuştur. İşte *Şair Evlenmesi* tekniği, muhtevası gibi hususlardan çok bu yönüyle değerlendirilmelidir.

Fakir bir şair olan Müştak Bey'in Kumru Hanım'la evlenmek istemesini konu alan oyunda görücü usulü evliliğin eleştirildiği söylenir. Ancak asıl eleştiri insanların düzenbazlıklarına, toplumun temel kurumu olan evliliği dahi emellerine alet etmekten çekinmemelerine dairdir.

Oldukça basit konulu, şahısların diyalogları yönünden hayli zayıf; fakat Avrupalı tarzda tiyatronun ilk örneği olarak Avrupalı bir vaka örgüsüne yaslanma ihtiyacı hissetmeyen *Şair Evlenmesi*, özellikle şahısların kendi konumlarına uygun konuşmaları, toplum içerisinde karşılığı olan bir konuyu ele alması gibi hususiyetleriyle öncü bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır.

Batılı bir aydın olan ve bu yüzden "bey" olarak adlandırılan Müştak ile Doğulu bir aydının ferasetine sahip olduğu için "efendi" olarak anılan Hikmet'ten başlayarak oyundaki tüm şahısların isimleri ile zihinsel yapıları arasındaki bağlantı şüphesiz Doğu kültürüne ait bir gelenektir. Neredeyse bir insanın akla ve kalbe bakan iki yönünü temsil eden Müştak ve Hikmet, oyun boyunca kalbe ve

akla ait unsurlardan asla vazgeçmezler. Müştak, adının anlamına uygun olarak oyun boyunca sevdiğine kavuşma “arzu”su duymakta, öte yandan olayın iç yönünü derhâl anlayan Hikmet ise bu arzuya kavuşmanın anahtarı olma vazifesini üstlenmektedir. Bu yönüyle bir kıyas unsuru oldukları gibi birbirlerini bütünüledikleri de gözden kaçmamaktadır.

Yaptığı yeniliklerle modern Türk edebiyatının kurucu isimlerinden biri olan İbrahim Şinasi Efendi'nin *Şair Evlenmesi* adlı piyesi, 1860 yılında *Tercüman-ı Ahval* gazetesinde tefrika edilmiş, ardından Selanik'te Kitapçı Tayfur Efendi tarafından 1290 (1874/1875) tarihinde kitap olarak neşredilmiştir. Piyenin elinizde tuttuğunuz sadeleştirilmiş edisyonunda yazarın sağlığında yapılan 1874/1875 tarihli bu baskı esas alınmıştır.

Son söz olarak kitabın yayına hazırlanışı aşamasında emeği geçen Ötüken Neşriyat çalışanlarına teşekkür ederim.

Selçuk Atay
Karabük, 2024

ŞAİR EVLENMESİ

KIŞILAR

Müştak Bey: Güvey

Hikmet Efendi: Müştak Bey'in mahrem dostu

Kumru Hanım: Müştak Bey'in sevgilisi

Sakine Hanım: Müştak Bey'in nikâhlısı

Ziba Dudu: Kılağuz¹

Habbe Kadın: Yenge

Ebullaklakatül-Enfi: Sakine Hanım'ın nikâhını kıyan imam

Batak² Ese: Mahalle bekçisi

Atak Köse: Mahalle süprüntücüsü

Bazı mahalleli

Bu oyunun hikâyeleri gelin odasında gerçekleşir.

¹ Kılavuz, evliliklere aracılık eden kadın.

² Baskıya esas alınan 1874/1875 tarihli nüshada bu kelime, metin boyunca "Patak" olarak yazılmıştır.

ŞAİR EVLENMESİ BİRİNCİ MECLİS

(Müştak Bey - Hikmet Efendi)

Müştak Bey: Hele bu akşam güveyi giriyorum ya? Bereket versin ki nikâhım bugün kıyıldı yoksa aşk ile telaşımdan az kaldı nikâhsız güveyi girecektim!

Hikmet Efendi: Hiç öyle şey olur mu?

Müştak Bey: Niye olmaz? Buna şair evlenmesi derler.

Hikmet Efendi: Acayip?..

Müştak Bey: Öyle ya! Aşk ve muhabbetsiz evlenen geçinebilirse aşk olsun? Ya ben Kumru Hanım'ı niye alıyorum, ancak sevgilim olduğu için... Ne dersin, şunu delice sevdiğime akıllılık etmiş miyim?

Hikmet Efendi: İhtimaldir...

Müştak Bey: O tazelikte yüzü gibi huyu da güzel. Ben- ce her hâlinden memnunum. Ah ama zavallı Kumrucuğumun o karga suratlı büyük hemşiresi olmasa...

Hikmet Efendi: Gerçek, onun ismi ne idi?

Müştak Bey: Sakine Hanım değil mi ya? Miskinin³ adını bile sevmiyorum.

Hikmet Efendi: Niçin?..

Müştak Bey: Bize engel engel olduğu şöyle dursun, çehre züğürdü olarak kırk beş yaşına kadar evde kaldığından başka akıl cihetiyle de iflasa çıkmış. Hasılı bir büyük kam-

³ Burada Sakine isminin "hareketsiz" anlamından hareketle "miskin" kelimesinin diğer anlamı olan "tembel, hareketsiz" anlamları da kas- tedilmektedir. (Haz.)